

**SECTION 2
CONSTITUTIONAL LAW; MUNICIPAL LAW**

**СЕКЦІЯ 2
КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО**

УДК 342:351.753

**ПОЗИТИВНИЙ ДОСВІД КРАЇН ЄВРОПИ ТА США ЩОДО ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ЗБРОЇ
ЦИВІЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В
УКРАЇНІ**

***Косиця Ольга Олексіївна,**
канд. юрид. наук,
викладач кафедри адміністративного, господарського права
та фінансово-економічної безпеки ННІ права,
Сумський державний університет*

***Ткачов Дмитрій Сергійович,**
студент V курсу ННІ права,
Сумський державний університет*

У статті зосереджено увагу на доцільності легалізації короткоствольної вогнепальної зброї цивільного призначення в якості засобу для реалізації конституційного права на захист власного життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань. Авторами проаналізовано правові та теоретичні засади дозвільної системи в Україні та зазначено основні аспекти процедури отримання права на придбання зброї громадянами, зокрема зброї травматичної дії як засобу самозахисту лише для окремих категорій громадян. Також було проведено порівняльний аналіз двох законопроектів, які могли б стати законодавчою основою для обігу зброї цивільного призначення, а саме: Проект Закону «Про цивільну зброю і боеприпаси» та Проект Закону «Про вогнепальну зброю цивільного призначення». Для дослідження міжнародного досвіду охарактеризовано ключові аспекти адміністративно-правового регулювання обігу зброї країн Європейського Союзу та США, адже в ряді країнах збройне законодавство є більш ліберальним, ніж в Україні, але при цьому обіг зброї не загострює криміногенну обстановку.

Проведене дослідження дає підстави запропонувати застосування позитивного досвіду країн ЄС (Чехія, Швейцарія, Литва) та США при прийнятті закону, який би регулював обіг зброї цивільного призначення в Україні та розширив перелік доступної для громадян зброї з урахуванням правової регламентації застосування таких засобів замість застарілого та обмежуючого громадян у правах чинного вітчизняного законодавства. Прийняття закону з урахуванням досвіду розвинених країн, які налаштували ефективно діючу правову систему та мають найнижчі показники кримінальних правопорушень з використанням зброї, є

необхідним та вирішить проблему захисту громадянами свого життя, життя інших та власності від протиправних посягань.

Ключові слова : дозвільна система, вогнепальна зброя, обіг зброї цивільного призначення, збройне законодавство, зарубіжний досвід.

Kosytsia O. O., Tkachov Dm. S. European Countries and the United States in the Positive Experience Concerning Civil Weapons Legalization and Possibilities for Application of this Experience in Ukraine. The article focuses on the advisability of civil short firearms legalization in order to implementate the constitutional right for life- and health protection concerning themselves and other people against unlawful attacks. The authors analyzed the legal and theoretical foundations of the permitting system in Ukraine and determined main aspects of the getting procedure concerning the right to acquire weapons by citizens, besides, traumatic weapons as the way of self-protection only for certain categories of citizens. Also, they comparatively analysed two bills that could become the legal basis for civil weapons turnover, namely the Draft Law "On Civil weapons and ammunition" and the Bill "On firearm of civil purpose". They described the main aspects of administrative and legal regulation concerning the weapon turnover of the European Union and the United States in order to research international experience, because the firearms laws in some countries is more liberal than in Ukraine, but hereby the crime rate is not increased by arm turnover .

The conducted research gives reasons for suggestion to applicate the positive experience of EU countries (Czech Republic, Switzerland, Lithuania) and of the United States in a law adopting that would regulate the civil weapons turnover in Ukraine and would expand the list of the available weapons to the citizens considering the legal regulation concerning the usage of such means instead of the outdated and restrictive citizens` rights applicable national legislation. The adoption of the law based on the experience of developed countries, which set up an effective legal system and have the lowest crime rate of the crimes with usage of weapons, is just necessary in order to solve the problem of protection own lives by citizens, the lives of other people and property against illegal encroachments.

Keywords : permission system, firearms, civil weapons turnover, firearm laws, foreign experience.

Постановка проблеми. В умовах затяжної кризи, що призвела до нестабільної ситуації в зовнішніх відносинах, економіці, політиці та суспільстві в цілому, в Україні за останні роки підвищився рівень злочинності. Ситуація, що склалася в зоні проведення антитерористичної операції відкрила нові можливості для злочинців отримувати нелегальну зброю та перевозити її в інші регіони нашої держави. А реформи правоохоронної системи призвели до погіршення ефективності роботи відповідних органів.

Виходячи з цього, можна стверджувати, що законослухняні громадяни живуть у постійній загрозі збройного нападу з боку злочинців. Подібні випадки мали місце в лютому 2017 року в м. Суми, коли озброєний вибухівкою та пістолетом чоловік здійснив пограбування банкомату за допомогою вибухівки, а потім відкрив вогонь по працівникам Національної поліції, один із поліцейських отримав тяжкі поранення [1]. Також був здійснений напад на чоловіка у м. Кропивницький, де троє озброєних злочинців нанесли численні поранення громадянину [2]. І, нарешті, в Деснянському

районі м. Києва було здійснено напад на відвідувачів кафе, при чому нападникам вдалося залишити місце злочину [3]. Всі ці події відбулися лише за тиждень, що свідчить про реальну небезпеку для пересічних громадян.

Хоча в Україні існує дозвільна система, яка регулює питання щодо отримання громадянами права на носіння та зберігання довгоствольної зброї цивільного призначення, для самозахисту подібна зброя не може бути застосована через низку об'єктивних факторів: по-перше, габарити, що не дозволяють приховано її носити; по-друге, вражаюча дія такої зброї несе більше шкоди, ніж необхідно для самооборони. Тому, постає питання про легалізацію короткоствольної зброї та приховане її носіння з метою забезпечення конституційного права на захист свого життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань, передбаченого ч. 2 ст. 27 Конституції України, а також для реалізації необхідної оборони, що передбачена ст. 36 Кримінального кодексу. І для застосування таких змін, необхідно звернутись до зарубіжного

досвіду розвинених країн, що мають відповідне збройне законодавство.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато науковців приділяли увагу вивченню цієї проблематики, зокрема такі вчені, як Ю. Є. Белінський, І. В. Васильєв, Г. Ф. Герега, С. В. Діденко, О. Ю. Дрозд, О. О. Зарбінський, О. М. Бокій, Л. М. Кулик, А. В. Корінець, Є. О. Легеза, Б. М. Петренко, І. В. Шруб Р. В. Старовойтенко, М. П. Федоров та інші. Сучасне та фундаментальне дослідження обігу цивільної зброї здійснено в роботі «Цивільна зброя в Україні: міфи та реальність» [11].

Метою статті є аналіз вітчизняного та зарубіжного законодавства, а також наукових досліджень та інших джерел з метою визначення можливих способів застосування зарубіжного досвіду з обігу зброї цивільного призначення в Україні.

Виклад основного матеріалу. Основним законом нашої держави – Конституцією України проголошено, що кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань [4].

Варто також відмітити, що Кримінальним процесуальним кодексом закріплено норму необхідної оборони, згідно з якою людина має реальне право на застосування зброї для захисту свого життя, здоров'я та житла [5].

Держава дає громадянам таке право, але реалізувати його в сучасних умовах складно, адже дозвільна система, що діє в Україні не охоплює всю зброю, яка може бути ефективно застосована громадянами для захисту свого життя, здоров'я, оточуючих людей, а також житла.

Наказом МВС України № 622 було затверджено інструкцію «Про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів, а також боеприпасів до зброї та вибухових матеріалів». Ця інструкція є основним законодавчим актом, що регулює обіг зброї в нашій державі, згідно якої громадяни можуть придбати лише окремі види зброї, до яких не належать короткоствольні зразки вогнепальної зброї (пістолети та револьвери). Саме така зброя в руках законослухняного громадянина буде ефективним інструментом для захисту своїх конституційних прав, не наносячи при цьому надмірної шкоди. Це можна пояснити тим, що короткоствольні зразки вогнепальної зброї не мають, у своїй більшості,

режиму ведення автоматичного вогню, мають обмежений боезапас та порівняно невеликий калібр.

Проте, дозвільна система України передбачає обіг мисливської вогнепальної зброї та зброї травматичної дії. Згідно пункту 2. 1. Інструкції, громадяни можуть отримати дозволи на придбання, зберігання та носіння вогнепальної мисливської зброї, холодної, охолощеної, пневматичної зброї, пристроїв, а строк дії такого дозволу 3 роки.

Для отримання права на придбання вогнепальної зброї в Україні необхідно:

- бути громадянином України;
- не мати непогашених судимостей;
- не бути притягнутим до адміністративної відповідальності принаймні рік до моменту купівлі зброї;
- бути дієздатним та не стояти на диспансерному наркологічному та психіатричному обліку [6].

Процедура легалізації вогнепальної зброї містить певні бюрократичні складності, але при цьому її може пройти кожен громадянин, що відповідає вищенаведеним критеріям.

Зупинимось детальніше на процедурі легалізації зброї травматичної дії, як альтернативному варіанті короткоствольної вогнепальної зброї для самозахисту, але тільки окремих категорій громадян. Для отримання права на носіння, зберігання та придбання такої зброї необхідно звернутися до підрозділу дозвільної системи МВС України. Зброю травматичної дії, або як її МВС визначає поняттям «пристрій для відстрілу гумових куль», можуть придбати журналісти, народні депутати, державні службовці, близькі родичі працівників судових та правоохоронних органів, а також особи, які задіяні у процесах кримінального судочинства чи беруть участь в охороні громадського порядку. Не зважаючи на те, що така зброя носить назву травматичної, ураження нею може привести до смертельних наслідків.

Не лише науковці, але й законодавці звертають увагу на досі не визначений та не закріплений статус вогнепальної зброї цивільного призначення. Так, для більш детального регулювання правовідносин у цій сфері, було подано два законопроекти. Перший – «Про цивільну зброю і боеприпаси» [7] - підготовлений групою народних депутатів України (А. Ю. Ілленко, В. В. Омельченко, А. В. Артеменко, І. Л. Бордюг, Ю. В. Бублик та ін.). Другий – «Про вогнепальну зброю цивільного призначення» [8] - підготовлений

народним депутатом України С. М. Капліним та представниками ВНЗ.

Вказані законопроекти призначені гарантувати кожному право на вільне володіння, придбання, використання зброї з метою зробити життя громадян безпечнішим. Опоненти легалізації зброї наводять аргументи щодо ескалації насилля в суспільстві, в якому громадяни озброєні та можуть реалізувати своє право на самозахист.

Основна відмінність між наведеними законопроектами полягає у тому, що перший більш деталізований: в цьому наводяться процедури для отримання дозволу на зброю (ст. 16-19), розмежування зброї по категоріям (ст. 4), а також містить статті, що регулюють застосування зброї (ст. 36). Другий же, тобто «Про вогнепальну зброю цивільного призначення» містить лише загальні принципи та формулюванні, які, на мою думку, не приносять новизни в існуючу дозвільну систему, на відміну від Проекту Закону «Про цивільну зброю і боеприпаси», в якому регулювання зброї щодо цивільної зброї є більш усвідомленим та таким, що дає змогу практично реалізувати дане право [7, 8].

Як зазначають у своїй статті дослідники О. Ю. Дрозд та І. В. Шруб в умовах, коли тема самооборони є надзвичайно актуальною, а ситуація в країні є нестабільною, необхідно відшукувати більш компромісні варіанти вирішення такого проблемного питання, як легалізація вогнепальної зброї. При цьому найбільш прийнятним компромісом під час вирішення питання про надання громадянам права на вогнепальну зброю є вдосконалення адміністративно-правових засад регулювання порядку та процедури надання громадянам дозволів на володіння та користування засобами самооборони, а також суттєве розширення переліку цих засобів. Такі кроки матимуть суттєвий стабілізуючий вплив на громадський порядок і стануть вагомим здобутком національної системи захисту прав і свобод людини та громадянина [9].

Адміністративно-правове регулювання обігу зброї повинно бути виваженим, оскільки надмірна свобода в цій сфері може призвести до трагічних наслідків, що будуть наслідком бездумного застосування та численності озброєних громадян, так само і різкі обмеження призведуть до впевненості злочинців у беззахисному становищі населення.

С. В. Діденко [10] у дисертаційному дослідженні стверджує, що в Україні необхідно створити таку правову базу та механізми, які не

лише чітко регулюватимуть питання обігу та застосування зброї громадянами, а й передбачатимуть відповідальність за недотримання цих норм, і тому орієнтуватися потрібно саме на законодавство країн – членів Європейського Союзу, адже в цих країнах 14% громадян придбали зброю саме для самозахисту, а загальним трендом для Євросоюзу є посилення відповідальності за нелегальне чи надмірне використання вогнепальної зброї. Особливу увагу приділено профілактиці масових невмотивованих убивств та проявам тероризму.

Для дослідження міжнародного досвіду необхідно звернутись до систем адміністративно-правового регулювання обігу зброї країн Європейського Союзу. Звернемо увагу на регулювання обігу зброї цивільного призначення у таких країнах як Литва, Швейцарія та Чехія, адже в цих країнах збройне законодавство є більш ліберальним, ніж в Україні, але при цьому обіг зброї не загострює криміногенну обстановку.

Литва – це країна з достатньо лояльним ставленням щодо розповсюдження цивільної зброї. За статистикою кожен сьомий громадянин купує зброю для самозахисту і за цим критерієм Литва займає перше місце в Євросоюзі. В той же час, за кількістю зброї у населення, незважаючи на розповсюджені стереотипи, країна має низькі показники. За даними поліції, майже 60 000 власників володіють понад 100 000 одиниць зброї. У рейтингу за кількістю зброї на 100 чоловік Литва займає першу позицію з показником 0,7. В усіх країнах Балтії потрібно мати довідку про здоров'я, психологічну адекватність, відсутність судимості, скласти іспити на теорію та практику стрільби. На відміну від інших країн Північної Європи, законодавство про зброю в деяких позиціях ліберальніше, менше процедурних вимог, однак з роками законодавство переглядається, а резонансні злочини є підставою для введення більш жорстких правил. Так, у Латвії запровадили з 2013 року зміни у процедурі отримання ліцензій на носіння зброї. Раніше вона видавалась пожиттєво, тепер строком на 10 років. Новацією стала також перевірка на залежність від азартних ігор [11, с. 65-68].

Швейцарія має високі показники наявності зброї на душу населення, що досить часто використовується прибічниками лібералізації збройного законодавства. З 18 років громадяни Швейцарії мають право на придбання як цивільних, так і армійських зразків зброї. Окремо видається дозвіл на носіння зброї, якщо громадянин країни зможе довести необхідність носіння зброї для самозахисту або захисту інших людей або майна. Вся цивільна зброя, яка

придбана після 2008 року, має проходити процедуру реєстрації, в 2015 році зареєстровано законопроект, який вимагатиме зареєструвати зброю, яку мали громадяни до 2008 року.

Армія Швейцарії комплектується за принципом ополчення. Кілька разів на рік резервісти виїжджають на армійські збори, а в період між зборами табельну зброю солдата або офіцера (штурмова гвинтівка або пістолет) зберігають у себе вдома. Не рідше одного разу на рік співробітники правоохоронних органів перевіряють, як ця зброя зберігається і чи не використовувалася вона нелегально. Після служби і вибуття зі складу резервістів громадяни здають табельну зброю або при бажанні залишають її собі. В останньому випадку спеціалізовані підприємства переробляють зброю, ліквідовуючи можливість вести з неї автоматичний вогонь. Володіння та зберігання зброї у домашніх умовах суворо регламентовано, наводяться навіть вимоги до сейфів для зберігання зброї, передбачено покарання за порушення. Громадяни Швейцарії несуть відповідальність за втрату власної зброї, в тому числі кримінальну за тяжкі злочини, скоєні з вкраденої зброї.

Чехія – єдина країна, яка дозволяє у найбільш ліберальний спосіб отримання та носіння зброї, однак не можна стверджувати, що населення зловживає своїм правом. Лише близько 3% населення скористалося правом на купівлю зброї – зареєстровано 306 815 власників цивільної зброї, тому важко зробити висновки, що рівень безпеки в країні залежить від наявності зброї у цивільного населення. Ліцензії на самозахист мають близько 230 000 чоловік. У країні обов'язково потрібні дозволи та ліцензії на будь-яку зброю, довжина котрої менше 28 см, на напівавтоматичну, довгоствольну, що вміщують більше трьох патронів так само потрібні спеціальні дозволи. Дозволи видаються з 21 року, при цьому для носіння зброї потрібна обґрунтована необхідність. Така ліцензія видається на п'ять років, потім її потрібно поновлювати. Ліберальність законодавства Чехії полягає у наявності можливості придбання зброї для самозахисту та можливості прихованого носіння зарядженої зброї, так само при наявності ліцензії зброю можна зберігати вдома у зарядженому стані, що є достатньо нетиповим явищем для більшості країн світу, в тому числі європейських країн. Однак наявність зброї для самозахисту не тотожна її використанню для самозахисту, існує багато обмежень, застосування зброї дозволяється як крайня потреба, коли не має можливості втікати чи

подзвонити до поліції тощо. Громадяни мають менше можливостей ніж поліцейські, в багатьох ситуаціях, коли поліцейському дозволено поранити правопорушника, то аналогічна ситуація не дозволяє це зробити пересічному громадянину [11, с. 75-79].

Сполучені Штати Америки мають славу найбільш озброєної країни у світі, що призводить до численних дискусій про доцільність легалізації та широкого обігу зброї цивільного призначення. Але досвід показує, що громадяни, які володіють зброєю, не тільки стають більш захищеними від протиправних посягань, а ще й пасивним володінням вогнепальної зброї призводять до підвищення рівня суспільної безпеки.

Міське управління м. Кеннесо, штату Джорджія зобов'язало голів домашніх господарств тримати принаймні одну одиницю вогнепальної зброї. Після того як Закон вступив в силу 1982 року, кількість злочинів проти особи в Кеннесо скоротилося на 74 відсотки порівняно з 1981 роком, а 1983 року – ще на 45 відсотків порівняно з 1982-м, і з того часу залишається вражаюче низькою. Рівень злочинності в місті знизився тільки від усвідомлення того факту, що все міське товариство озброєне. Аналогічну постанову про обов'язкове озброєння було прийнято 2001 року в місті Верджин, штат Юта. Приклад м. Кеннесо можна розглядати як взірць адміністративно-правового забезпечення в цій сфері, за яким дійсно вдалося підвищити рівень громадського порядку і безпеки [10, с. 328].

Дещо протилежну систему державного забезпечення в цій сфері можна спостерігати в сучасній Великій Британії, яка на відміну від США підтримує більш консервативні погляди у вирішенні цього питання. Відповідний закон у цій країні ухвалено ще 1903 року (згодом його було консолідовано в Акт Об'єднаного Королівства 1968 р. «Про контроль за вогнепальною зброєю». Британський уряд заборонив володіння вогнепальною зброєю в січні 1997 року. Однак нещодавно було повідомлено, що з 1996 по 2003 роки кількість злочинів із застосуванням насильства виросла в країні на 88 відсотків [10, с. 328].

У Франції основним законодавчим актом, що регулює правила придбання й використання громадянами вогнепальної зброї, є Закон «Про зброю» 1939 р. Він і досі є базовим у питаннях не тільки носіння та використання зброї, а й регулювання відносин виробництва, торгівлі зброєю, тощо. У ньому міститься низка основних вимог щодо оформлення попередніх заявок на виготовлення, одержання дозволів на виробництво, порядок здійснення контролю за

виробництвом і торгівлею тощо. 1996 року уряд Австралії заборонив володіння багатьма видами вогнепальної зброї. Наслідки були такими ж, як і у Великій Британії. Кількість збройних пограбувань за вісім років дії Закону зросла на 59%. Ірландія заборонила і конфіскувала величезну кількість стрілецької зброї 1974 року. З того часу кількість убивств у країні зросла вп'ятеро. Ямайка заборонила острів'янам володіти будь-яким вогнепальною зброєю 1974 року, і кількість убивств після прийняття Закону збільшилася з 11,5 осіб на 100 тисяч населення 1973 року до 41,7 1980 року [10, с. 328-329].

Висновки. Аналізуючи вищенаведені дані, можна зробити висновок, що ухвалення Закону на

основі законопроекту «Про цивільну зброю та боєприпаси» з урахуванням досвіду розвинених країн, які налаштували ефективно діючу правову систему та мають найнижчі показники кримінальних правопорушень з використанням зброї, є необхідним та вирішить проблему захисту громадянами свого життя, життя інших та власності від протиправних посягань.

Ухвалення цього закону створить чітко діючу систему з підготовки власників зброї, обліку цивільної зброї через створення реєстрів, а також деякою мірою розширить права громадян для реалізації своїх конституційних прав, як це реалізовано в таких країнах як Чехія, Швейцарія, Литва та Сполучені Штати Америки.

Використана література :

1. У Сумах підірвали банкомат і стріляли [Електронний ресурс] // UA:СУМИ. – 2017. – Режим доступу: <http://tv.sumy.ua/u-sumah-pidirvaly-bankomat-strilyaly/>
2. Криваві розбірки: у чоловіка стріляли та вдарили ножом 3 невідомих [Електронний ресурс] // Gazeta.ua. – 2017. – Режим доступу: https://gazeta.ua/articles/np/_krivavi-rozbirki-u-cholovika-strilyali-ta-vdarili-nozhem-3-nevidomih/754272.
3. ЗМІ: У Києві в кафе невідомі поранили двох осіб з вогнепальної зброї [Електронний ресурс] // Новое время. – 2017. – Режим доступу: <http://nv.ua/ukr/ukraine/events/zmi-u-kijevi-v-kafe-nevidomi-poranili-dvoh-osib-z-vognepalnoji-zbroji-671599.html>.
4. Конституція України від 28. 06. 1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – 1996. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
5. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 року № 4651-VI [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – 2012. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
6. Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів : Наказ МВС України від 21 серпня 1998 року № 622 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – 1998. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98/>.
7. Про цивільну зброю і боєприпаси: Проект Закону від 10 грудня 2014 року [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – 2014 – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52809.
8. Про вогнепальну зброю цивільного призначення: Проект Закону від 1 грудня 2014 року [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – 2014 – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52560.
9. Дрозд О. Ю., Шруб І. В. Надання громадянам права на вільне володіння вогнепальною зброєю: проблемні питання та шляхи їх вирішення / О. Ю. Дрозд, І. В. Шруб // Вісник Запорізького національного університету. – 2015. – № 1 – С. 63-67.
10. Діденко С. В. Адміністративно-правове забезпечення обігу та застосування зброї в Україні: дис. ... кандидата юрид. Наук / С. В. Діденко. – Київ, 2016. – 443 с.
11. Герєга Г. Ф., Зарбінський О. О., Петренко Б. М., Старовойтенко Р. В. Цивільна зброя в Україні: міфи та реальність. Українська дійсність і міжнародний досвід легалізації та контролю / Г. Ф. Герєга, О. О. Зарубінський, Б. М. Петренко, Р. В. Старовойтенко. – К. : Видавничий дім «АДЕФ-Україна», 2015. – 152 с.